

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****KAYHAN ERCİYEŞ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2017/23696
Karar Tarihi	: 29/9/2020
Başkan	: Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Burhan ÜSTÜN Muammer TOPAL Selahaddin MENTEŞ
Raportör	: Fatma Burcu NACAR YÜCE
Başvurucu	: Kayhan ERCİYEŞ
Vekili	: Av. Hüseyin Enis DİNÇEROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davanın dava şartı yokluğundan kesin olarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/5/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucunun rektör olarak çalışmış olduğu İzmir Üniversitesi, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ile iltisaklı olduğundan bahisle Bakanlar Kurulunca 22/7/2016 tarihinde kararlaştırılan, 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alman Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kapatılmıştır.

10. 667 sayılı KHK kapsamında İzmir Üniversitesinin tüm banka hesaplarına 23/7/2016 tarihinde bloke konulmuş, sigorta prim borçları ödenememiştir.

11. İzmir Üniversitesinden tahsil edilemeyen sigorta prim borçları dolayısıyla başvuru hakkında 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre icra takibi başlatılmıştır.

12. Söz konusu davaya konu 2016/151382 takip sayılı ve 79,15 TL, 2016/151383 takip sayılı ve 24,50 TL, 2016/151315 takip sayılı ve 118,50 TL tutarlarında olan takip dosyalarındaki ödeme emirleri 11/8/2016 ve 9/9/2016 tarihlerinde başvurucuya elden tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucunun üzerine kayıtlı tüm taşınır ve taşınmaz mal varlığı kayıtlarına haciz şerhi işlenmiştir.

14. Başvurucu 23/9/2016 tarihli dilekçesinde, ödeme emri tebliğ edilmeden mal varlığına haciz işlemi uygulandığını belirterek Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine ödeme emrinin iptali istemiyle İzmir 12. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

15. Dava tarihi öncesinde 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında KHK 17/8/2016 tarihli Resmî Gazete'de, 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında KHK da 29/10/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihlerde yürürlüğe girmiştir.

16. Anılan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde "...kapatılan kurum, kuruluş, ... ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler veya kapatılma ya da resen terkin üzerine Maliye Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü aleyhine 17/8/2016 tarihi dahil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında, 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle davanın reddine veya takibin düşmesine kararı..." verileceği belirtilmiştir. Mahkeme kararında; davacının 670 sayılı KHK'da belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceğine yer verildiği, idari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılacağı, idari yargının verdiği kararın kesin olduğu ve uyumsuzluğun adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamayacağı ifade edilmiştir.

17. Mahkeme 22/2/2017 tarihli kararıyla, söz konusu KHK'lar doğrultusunda SGK'ya açılan davada dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu istinaf kanun yolu açık olmak üzere dava şartı yokluğu nedeniyle ret kararı vermiştir. Kararda 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince davacının 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde belirtilen usule uygun olarak idari makama tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvuruda bulunabileceği açıklanmıştır.

18. Başvurucu, anılan kararın usul ve yasaya aykır olduğunu belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi 3/4/2017 tarihli kararında, karar tarihi itibarıyla davanın reddine konu miktarın 1.000 TL'lik istinaf incelemesi için gerekli olan sınırı geçmediğini belirterek istinaf dilekçesinin reddine karar vermiştir.

19. Nihai karardan 17/4/2017 tarihinde haberdar olduğunu bildiren başvurucu 16/5/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

20. 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Kanun'un 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonucu kanunlaşan 667 sayılı KHK'nın "Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen:

a) Eklî (I) sayılı listede yer alan özel sağlık kurum ve kuruluşları,

...

ç) Eklî (IV) sayılı listede yer alan vakıf yükseköğretim kurumları,

...

kapatılmıştır."

21. 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Kanun'un 8/3/2018 tarihli ve 30354 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonucu kanunlaşan 670 sayılı KHK'nın "Devir işlemlerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 5. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının her türlü taşınır, taşınmaz, malvarlığı, alacak ve hakları ile belge ve evraklarının (devralınan varlık): her türlü tespit işlemini yapmaya, kapsamını belirlemeye, idare etmeye, avans dahil her türlü alacak, senet, çek ve diğer kaymetli evraka ilişkin olarak dava ve icra takibi ile diğer her türlü işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespite ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, kefaletten doğmaması ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya

veya ödemeye, tahsil mümkün olmadığı anlaşılan veya tahsilinde ve takibinde yarar bulunmayan hak ve alacaklar ile taahhüt ve garantilerin tahsilinden vazgeçmeye, her türlü sulh işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilişkili kredi veya gerçek bir mal veya hizmet ilişkisine dayanan borçlar nedeniyle konulmuş ve daha önce kaldırılmış takyidatları kredinin veya borcun ödenebilmesini sağlamak amacıyla kaldırıldığı andaki koşullarla tekrar koydurmaya ve ilhyaya, menkul rehinerleri dikkate almaya, devralınan varlıklara konulan takyidatların sınırlarını belirlemeye ve kaldırmaya, finansal kiralama dahil sözleşmelerin feshine veya devamına karar vermeye, devralınan varlıkların idaresi, değerlendirilmesi, elden çıkarılması için gerekli her türlü tedbiri almaya, gerektiğinde devralınan varlıkların tasfiyesi veya satışı amacıyla uygun görülen kamu kurum ve kuruluşlarına devretmeye, devir kapsamında olmadığı belirlenen varlıkları iadeye, kapatılanların gerçek kişiye ait olması halinde devralınacak varlıkların kapsamını belirlemeye, tereddütleri gidermeye, uygulamaları yönlendirmeye, bütün bu işlemleri yapmak amacıyla usul ve esasları belirlemeye, vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı yetkilidir.

...

(4) Birinci fıkra kapsamında tespite konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içerisinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müraacaat edilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak kapatma işlemlerinde ise altmış günlük süre kapatma tarihinden itibaren başlar..."

22. 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Kanun'un 8/3/2018 tarihli ve 30354 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonucu kanunlaşan 675 sayılı KHK'nın "Dava ve takip usulü" kenar başlıklı 16. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameleler gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler veya kapatılma ya da resen terkin üzerine Maliye Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü aleyhine 17/8/2016 tarihi dahil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle davanın reddine veya takibin düşmesine karar verilir.

...

(4) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca verilen kararlarda davacı veya alacaklının 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinde belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama, tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceği belirtilir. İdari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilir. İdari yargının verdiği karar kesin olup, uyumsuzluk adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamaz."

2. Yargı Kararları

23. Başvuru konusu davaya benzer bir davada İzmir 1. İş Mahkemesinin aynı konuda dava şartı yokluğu nedeniyle verdiği 10/5/2017 tarihli ve E.2016/469, K.2017/171 sayılı kararı, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi 15/2/2018 tarihli ve E.2017/1674, K.2018/264 sayılı kararıyla kaldırmıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“..

Prim borçlusu kuruluş tüzel kişiliğinin Kanun Hükmünde Kararname ile sona erdirilmesi nedeniyle ifanın imkansızlaştığı yaklaşımıyla, el konulan tüzel kişiliklerin yönetici ve ortakları hakkında da 675 sayılı KHK'nin 16. maddesi uyarınca takip yapılamayacağı ve haklarındaki takip ve takiplere ilişkin davaların, dava şartı yokluğundan reddi gereğine ilişkin Dairemizİzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi 2017/10-65 sayılı kararındaki yaklaşımı: “Müteselsil borçlulukta alacaklı, alacağını tamamını veya bir kısmını karşısındaki borçlulardan dilediği birinden isteyebilmek imkânına sahip bulunduğu gibi, borçlular da alacaklıya karşı borç sona erinceye kadar hep birlikte sorumlu olmaktan devam ederler. Borçlulardan birinin borç ödemediği aciz haline düşmesinin veya iflas etmesinin alacaklı için her hangi bir tehlikesi yoktur; zira diğer borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmek yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Müteselsil borçluluk alacaklıya, borçluların içinden ödeme gücü en yüksek olanı seçerek edimini tamamını ondan isteyebilme yetkisini tanır.” (Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 06.03.2017 t, 2016/12578 E., 2017/1726K.) içerikli Yargıtay içtihatlarındaki uygulamayla uyumlu bulunmadığından; bu kapsamdaki davaların esasına girilerek çözümlenmesi yasal zorunluluğu doğmuştur.

Sıralanan maddi ve hukuki olgular gözetildiğinde, tarafların iddia ve savunmaları kapsamında ileri sürdükleri kanıtlar toplanıp; tüzel kişiliği sonlandırılarak mal varlığı Hazineye devredilen kuruluş malvarlığından takip konusu borçların tahsil edilip edilmediği ve bu konuyla görevli KHK işlemleri bürosu tarafından bu yönde ne gibi işlemler yapıldığı konusundaki bilgiler de getirildikten sonra, tarafların iddia ve savunmaları ışığında yapılacak inceleme sonucunda davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken; davanın esasına ilişkin hiç bir kanıt toplanmadan ve davanın esasına ilişkin irdeleme yapılmadan, dava şartı yokluğundan red kararı verilmiş olması usul ve yasaya aykırı bulunduğundan; esası incelenmeksizin kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine, duruşma yapılmaksızın HMK 353/1-(a)-4, 6. maddesi uyarınca karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki hüküm fıkrası oluşturulmuştur:

“..”

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir...”

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de -maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamıyla birlikte dikkate alındığında- mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (*Golder/Birleşik Krallık* [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemiçtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin

medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (*Golder/Birleşik Krallık*, § 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 29/9/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, sigorta prim borcu nedeniyle düzenlenen ödeme emirlerinin iptali istemiyle açtığı davanın 670 sayılı KHK uyarınca dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10., 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık, başvurucunun başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunması nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

29. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında SGK tarafından düzenlenen ödeme emirlerinin iptali için yürürlükteki mevcut tüm yasal yolların tüketildiğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma (Değişik ibare: 3.10.2001-4709/14 md.) ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu eşitlik ilkesi ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü de başvurucunun yargılama yapılmak suretiyle toplanacak deliller çerçevesinde davanın esası hakkında bir sonuca varılmamasına yönelik bir şikâyeti olduğundan başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Somut olayda ilk derece mahkemesinin kararına yönelik istinaf isteği kararın miktar itibarıyla kesin olduğu ve karara karşı herhangi bir kanun yolunun bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmişse de ilk derece mahkemesi anılan kararda istinaf yolunu açık olarak göstermiştir. Dolayısıyla başvurucunun buna güvenerek istinaf kanun yoluna başvurduğu ve istinaf kararının tebliğinden itibaren otuz günlük süre içinde bireysel başvuruda bulunduğu nazara alındığında bireysel başvurunun süresi içinde yapıldığının kabulü gereklidir.

33. Başvuru konusu davada uyuşmazlık konusu miktar, Anayasa Mahkemesinin içtihadında kabul edilen kişisel önem kriterini karşılamamakta ise de başvuru konusu olaya

benzer davalar ile ilgili uygulamada oluşan hatalardan kaynaklı yapısal sorunların giderilmesine yönelik olması nedeniyle başvurunun anayasal öneme sahip olduğu anlaşılmıştır.

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

36. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddiaların ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (*Mohammed Aynosah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

37. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

38. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, koşulları bulunduğu takdirde kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyumsuzluğun esasının incelenmesini isteme güvencesini de sağlar.

39. Somut olayda davanın esası hakkında bir inceleme yapılmadan dava şartı yokluğu dolayısıyla verilen ret kararı başvuruçunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

40. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin

sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

41. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

42. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülmeye, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

43. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

44. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyal ve diğ.leri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

45. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumsuzluk konusunda varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır (*Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

46. Somut olayda, Üniversiteye ait sigorta prim borçlarının ödenmemesi dolayısıyla hakkında icra takibi başlatılarak mal varlığına el konulan başvuru konusunun ödeme emrinin iptali istemiyle açılmış olduğu davada Mahkeme olayı 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine göre KHK kapsamında kapatılan kurumlara karşı açılan dava çerçevesinde değerlendirerek dava şartı yokluğu nedeniyle ret kararı vermiştir.

47. Ancak davanın SGK aleyhine açıldığı, dolayısıyla olayın 670 sayılı KHK kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, bu açıdan açık bir hata sonucu verilen kararın kanunilik unsuru taşımayacağı açıktır.

48. Buna göre somut olayda Mahkemenin kanuni bir dayanağı olmadan, ilgili idari makama başvuru yolunun açık olduğunu belirterek, önüne gelen bir uyumsuzluğun esası hakkında inceleme yapmadan davayı dava şartı yokluğu nedeniyle reddetmesinin başvuru konusunun mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurduğu anlaşılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

51. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018). kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Alişül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevî zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

54. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden

ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğ. (2), §§ 57-59, 66, 67).

55. Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun ödeme emrinin iptali istemiyle açmış olduğu davada idari bir organın görevi kapsamında kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

56. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 12. İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

57. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

58. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle:

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 12. İş Mahkemesine (E.2016/478, K.2017/53) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvuruçunun tazminat talebinin **REDDİNE**,

E. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvuruçuya **ÖDENMESİNE**,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Selahaddin MENTEŞ